

2014 pod názvem „Nové porozumění stáří a životní dráze“. Bude-li to konference ale spoň přibližně stejně zajímavá a „*thought-provoking*“ jako ta právě minulá, zaslouží si doporučení.

Lucie Vidovičová

XXV ESRS Congress „Rural Resilience and Vulnerability: The Rural as Locus of Solidarity and Conflict in Time of Crisis“, Florencie, Itálie, 29. 7. – 1. 8. 2013

Výroční 25. kongres *European Society for Rural Sociology* (ESRS) hostilo na přelomu letních měsíců toskánské město na řece Arno ve spolupráci s Università Degli Studi Firenze.

Sedm hlavních tematických oblastí (zemědělství a hospodaření, učení a sociální inovace, mobilita a populační dynamika, politiky a kultura adaptibilních komunit, venkovská přizpůsobivost a udržitelná produkce, sociální nerovnost, udržitelná potravní síť) bylo rozděleno do 40 pracovních skupin, na nichž své příspěvky představilo více než 400 přednášejících. Jednání ve skupinách předcházela dvě plenární sympozia, konalo se také speciální vystoupení pod hlavičkou ESRS. Během kongresu byly pokřtěny tři knihy a zvolen nový výkonný výbor ESRS a editorská rada *Sociologie Ruralis*. Závěrečný pokonferenční den byl věnován organizovaným cestám do venkovských oblastí v okolí. Zahajovací ceremonie se neobešla bez úvodního slova zástupců organizátorů, lokálních autorit, zástupců ESRS, proběhlo také první plenární vystoupení.

Jak uvedla ve své uvítačí řeči předsedkyně vědecké rady kongresu Bettina Bock, téma kongresu bylo zvoleno jako reakce na ekonomickou krizi, kterou je evropský prostor v posledních letech ovlivňován. Upozornila, že kromě negativních důsledků, jako je zvyšování nerovností a vnitřních tenzí (mezi regiony a státy), přináší také pří-

ležitosti. Schopnost adaptovat se na změny, učit se a proměňovat své uspořádání, i to jsou způsoby, jak se dá na současné proměňující se podmínky evropského prostoru reagovat. Jako cíl konference ustanovila reflexi vlivů krize na venkovské regiony, postižení procesů, které přispívají ke zranitelnosti, ale i přizpůsobivosti lidí a míst a porozumění jim. V jejím uvítačním proslovu zazněla reflexe v současnosti probíhajících proměn evropské politiky k rozvoji venkova a zemědělství, respektive obrat od důrazu na udržitelnost směrem k energetické efektivitě, soběstačnosti a sociálním inovacím. Ty se promítají také v proměnách zaměření lokálních ekonomik, v obratu k rozvoji šetrného venkovského turismu, změnách v produkci a spotřebě potravin, ale také v nových přístupech k plánování venkovských sídel a migraci do/z nich do/z centrálních (administrativních a pracovních) sídel.

Odkaz těchto obecnějších poznámek bylo možno v různé míře vysledovat napříč pracovními skupinami u jednotlivých účastníků. Vzhledem k množství pracovních skupin a počtu příspěvků, zde není možno referovat o všech. Právě velký počet příspěvů se stal nedostatkem celé konference. Zákulisím se nesly poznámky o nekritickém přijetí všech, kdo sehnali na kongres několik set eur, stejně jako stížnosti, že množství prezentujících v rámci jednotlivých bloků pracovních skupin neumožňovalo širší debatu. Nijak výjimečných šest příspěvů na hodinu a půl trvající blok poskytoval často prostor pouze na jednu doplňující otázku.

Jedním z nejvíce diskutovaných se stalo vystoupení Petra Jehličky, který se věnoval rozmachu samozásobitelského pěstování a vzájemného sdílení potravin (ovoce a zeleniny). Svou analýzu založil na statistických datech z ČR a Polska, své argumenty podpořil vyjádřeními z rozhovorů, které provedl v ČR. Samozásobitelství zahrmoval do tří základních koncepcí: jako strategii přežití, jako formu adaptace (obě nesou

spíše negativní ekonomické konotace) a jako formu tiché udržitelnosti. Samozásobitelství a výměna, které se odehrávají mimo trh, podporují neformální kooperaci, solidaritu, vytvářejí a posilují sociální kapitál. Pozitivním efektem je posilování sociálních vazeb mezi sdílejícími, ale také redukce odpadu a uhlíku z tržně získávaných potravin. Ekonomickým přínosem je redukce výdajů domácností. Téma, které osobně oslovilo velkou část posluchačů, postrádalo pouze širší zaměření na komodity živočišného původu.

V širších souvislostech se tématu produkce potravin věnovala také Claire Lamine v příspěvku na téma zemědělsko-potravinářský systém. Porovnála rozdíly mezi paradigmatickými přístupy k produkci a distribuci potravin. Zaměření, metody, slabiny a konceptuální rámce byly představeny pro sociálně-ekologický přístup, food regime theory, agriculture science a action-network theory. Podle autorky byl na politické úrovni v přístupech k zemědělsko-potravinářské produkci v minulosti akcentován především vztah produkce potravin a zemědělství, zatímco vztah zemědělství a přírody stál spíše na okraji. Agroekologie tak v současnosti ještě není plně institucionalizována. Identifikovány byly také různé přístupy ze sféry sociálních hnutí, veřejné politiky a akademické sféry.

V plenárním vystoupení ekonoma Davida Freshwatera zazněly konceptuální přístupy k základním pojmům celého kongresu – resilience a vulnerability. Vědomí zranitelnosti podle něj souvisí i se schopností dívat se dopředu. V momentě šoku pak přichází schopnost přizpůsobovat své aktivity. Městské a venkovské oblasti jsou podle autora vystaveny odlišným rizikům v důsledku ekonomických změn. Velikost sídel tak má vliv na ekonomickou stabilitu lokalit. Integrovaný rozvoj se ve venkovských oblastech stává managementem rizik, udržitelný rozvoj schopností odolávat ohrožením a rizikům. Často zmiňovaná diverzifikace aktivit ve venkovských oblastech nese

svá rizika především v oblasti konkurenceschopnosti. Velmi diverzifikované aktivity neumožňují konkrétní zaměření se (specializaci) a stávají se nestabilními. Autor proto rozlišoval mezi diverzifikací aktivit na úrovni komunity/municipality, kde může nastat ohrožení ekonomické prosperity a konkurenceschopnosti v důsledku neschopnosti odolávat výkyvům globální ekonomiky, a na úrovni menší jednotky (farmy, rodiny), kdy se může jednat o příležitosti.

Plenární vystoupení se na různé úrovni obecnosti věnovala proměnám ekonomických a sociálních podmínek (nejen) venkovských oblastí. V příspěvcích zaznívaly scénáře jednání (od rozvojových přístupů až po konkrétní praktiky aktérů), které se snaží reagovat na proměny současné Evropy na úrovni politické (definování Společné zemědělské politiky, Kohezní politiky), ekonomické (důsledky ekonomické krize) a sociální (migrace a nerovnost, sociální inkluze a exkluze).

Jednou z autorek navštívených skupin byla pracovní skupina, která se zabývala chudobou ve venkovských oblastech. Představena byla kvantitativně orientovaná práce o ne/zaměstnanosti a disparitě příjmů mezi venkovským a městským obyvatelstvem v ČR a mezi jednotlivými zeměmi v EU (Majerová), příspěvek na téma chudoby dětí (Jakimovski), sociální exkluze Romů (Peti) a jejich inkluze s podporou rozvojových projektů pod patronací EU (Morell).

Skupina, která se zabývala lokálně založenými přístupy k regionálnímu rozvoji, představila především procesy teritorializace (Battaglini), procesy, jimiž se ustanovují regiony a aktivity, které formálně ustavené a institucionalizované správní organizace vykonávají (Zago). Regiony byly pojímány jako vztahy moci, sítě a intencionálně vytvořená identitní uskupení (Horlings), představeny byly také genderové rozdíly v předávání půdy a nakládání s ní (Babovic). Důraz byl kladen na prvky participativní demokracie a spoluúčasti komunit při

rozvojových aktivitách (Cavallo, Horlings, Zago).

Chráněným označením se věnovala jedna z nejzastoupenějších skupin. Představeny byly výsledky výzkumů zaměřujících se na označení původu produktů, jejich ekonomickým a sociálním přínosům. Diskutovány však byly i meze a limity takovýchto aktivit, institucionální, byrokratické a praktické komplikace. V představených příspěvcích se objevovala metodologie kvalitativní i kvantitativní, mezi nejzastoupenější pak patřila metodologie případových studií (káva, sýry, specifické regiony). Představeno bylo značení jako podpora turistické ekonomiky (Ackerman), ale i rozdíly mezi specifickými formami značení (Corvo).

Osobně nejzajímavější však byla skupina se zaměřením na roli kultury a propagaci turistických venkovských aktivit. Mimo výsledky kvantitativně orientovaných výzkumů motivací turistů a proměn funkcí regionů byly diskutovány také proměny reprezentací venkova pro účely ekonomické diverzifikace. Například proměna zobrazování venkovských regionů (Figueiredo) v propagačních materiálech (od zobrazování venkova ve spojení se starými lidmi a tradicemi přes adrenalinové aktivity až po venkov jako prostor pro mladé) byla podnětná pro řešení vlastního grantového projektu.

Jelikož není možné postihnout na omezeném prostoru všechna další témata pracovních skupin, odkazují na <http://www.florenceesrs2013.com>, kde je možno nalézt abstrakty plenárních vystoupení i některých příspěvků. K výročnímu setkání vyšlo také speciální virtuální vydání *Sociologie Ruralis*, které mapuje historii kongresů ESRS. Odkaz na něj je dostupný taktéž na uvedených stránkách. Setkání v roce 2015 bude hostit skotské město Aberdeen.

Miloš Delín

Zygmunt Bauman – doctor honoris causa Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Profesor Zygmunt Bauman je pro řadu českých studentů, doktorandů a aspirantů již od počátku 60. let 20. století pojmem ze sféry sociologického nebe. Poznávali jsme tento svět sociologie v jedné z prvních knih, které usilovaly o systematický výklad vědní disciplíny – *Sociologie* (Orbis, 1966). Od počátku své vědecké a pedagogické kariéry jich profesor Bauman napsal více než 60 v Polsku, Izraeli, Anglii, 12 publikací bylo věnováno jeho osobě a dílu, 11 jeho prací vyšlo v českých a slovenských překladech. Nemluvě o desítkách odborných statí, studií a analýz, které se osobitě a nově vyjadřovaly ke světu tekuté modernity, světu postmoderní epochy. Je jen spravedlivým oceněním jeho dosavadního díla, že akademická obec Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, na návrh Vědecké rady Fakulty masmediální komunikace, jmenovala Zygmunta Baumana doktorem honoris causa. Tento čestný titul mu byl slavnostně předán na mezinárodní vědecké konferenci, kterou tradičně již více let pořádá FMK UCM, letos s názvem Marketing Identity, 5. listopadu 2013 na zámku ve Smolenicích.

Bylo pro nás dost velkým překvapením, když místo 88letého vetchého kmeta vystoupil se svým konferenčním příspěvkem na téma „Parents and children converging“ svěží, štíhlý, šedovlasý profesor s jiskrou v oku, s živým přednesem, zdůrazněným energickou gestikulací.

Děkanka FMK UCM, doc. PhDr. Dana Petranová, PhD., ve svém Laudatio cituje ze statě slovenského vysokoškolského pedagoga, diplomata a filmového kritika Ladislava Volka, který v časopise *Communication Today* (1/2013) vzpomínal na svého učitele sociologie na Krakovské univerzitě slovy: „Osemdesiatosem. Tofko rokov je na svete v plnej vitalite, nesmierne tvorivý a otvorený k novým výzvam. Život mu doprial osud moderného nomáda. Pred